

YANGI KONSTITUTSIYA – TARAQQIYOT QOMUSI

Mohigul Umarova Abdufattoh Qizi

Toshkent shahar Yakkasaroy tumani Kamoliddin Behzod nomidagi

Milliy rassomlik va dizayn instituti

Amaliy san'at fakulteti 2-bosqich talabasi

+998946390401

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda yoshlar o'rtasida Konstitusiyaviy normalarini tatbiq etishning zarurati haqida so'z yuritilgan. Shuningdek, rivojlangan davlatlarning Konstitusiyalari tarixi va uning afzalliklari haqida batafsil to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: konstitutsiyalarning ahamiyati, yoshlar, Konstitutsiya kafolati, fuqarolik jamiyati, huquqiy kafolat, huquq va erkinliklar, oliy qonun, inson huquqlari.

KIRISH

Ma'lumki, har bir yosh avlod yoshlik davridan o'z huquqlarini bilishi, ularni asta-sekin amalda qo'llashga o'rgatish va kelajakda fuqarolik jamiyati qurish yo'lidagi aniq maqsadli harakatlarni amalga oshirish lozim. Konstitutsiyani yoshlikdan o'rgatish har tomonlama foydali bo'lib, bollar o'z huquqlarini amalga oshirayotganda aniq bilgan holda amlaga oshiradilar. Konstitutsiya umuman olganda barchamizni huquqlarimiz va erkinliklarimiz, burchlarimiz aks etgan oliy qonunimizdir. Oliy qonunimizning muqaddima qismida aytib o'tilganidek hozirgi va kelajak avlod oldidagi mas'uliyat tushunchasi keltirib o'tilgan bo'lib, nafaqat bugungi kunimiz va kelajagimiz oldidagi yuksak vazifalarni anglagan holda har bir insonni huquqlari ahamiyatli va yuqori darajada ekanligini ko'rishimiz mumkin.[1] Demak endi biz kelajagimiz va bugungi kunimizning huquqiy kafolati bor ekanligini bilamiz va o'z huquqlarimizdan foydalanamiz va belgilangan burchlarimizni bajaramiz. Konstitutsiyamiz hayotimiz kafolatidir. Chunki deyarli har sohada fuqarolarning erkinliklari, oliy qonunimiz oldidagi belgilangan vazifalari belgilangan. Har bir inson konstitutsiyada belgilangan huquqiy kafolatlari qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish orqali yildan yilga sayqallanib mustahkamlanib bormoqda. Jamiyat rivojlangan sari undagi huquqlar va erkinliklar kengayib boradi va fuqarolik jamiyati qurilishi uchun mustahkam asos bo'lib, xizmat qiladi.[2]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Konstitutsiya lotincha constitutio – “tuzilish”, “tuzuk” ma'nolarini anglatadi. Konstitutsiyamiz 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan va Konstitutsiya kuni qilib belgiangan. Konstitutsiya bu davlatning asosiy qonuni bosh asosi hisoblanadi. Konstitutsiya bu barcha joriy qonunlarning asosi hisoblanadi. Undan davlat tuzilishi, hokimiyat va boshqaruv organlari tizimi ularning vakolatlari hamda shakllantirish

tartibi, sud tizimi, fuqarolarning huquq va erkinliklari shuningdek saylov tizimi belgilab qo'yilgan bo'ladi.[3] Konstitutsiyalar bugun jaxondagi ko'plab davlatlarda eng oliy yuridik kuchga ega qudratli hujjatdir. Ana shu davlatlar qatorida O'zbekiston Respublikasi ham o'zining Konstitutsiyasiga ega va u joriy yilda o'zining 30 yilligini nishonlamoqda. Ushbu sana munosabati bilan Konstitutsiyalar haqidagi ba'zi qiziqarli faktlarga nazar tashlaymiz. Bugungi kunda mavjud eng katta Konstitutsiya bu shubhasiz Hindiston Konstitutsiyasidir u 395 modda, 12 ilova va 500 dan ortiq tuzatishlarga ega bo'lib, juda murakkab tilda yozilgan ba'zan mamlakat aholisining o'zi ham uni tushinishga qiynaladi.[4] AQShda esa Konstitutsiyasi dunyodagi eng kichik va eng o'zgarmas Konstitutsiya hisoblanadi. Bundan tashqari, Kosta Rika Konstitutsiyasi esa o'zining davlat rahbarini tanlashga oid qiziqarli moddasi bilan mashhur unga ko'ra agar saylovda Prezidentlikka nomzodlar teng ovoz to'plasa ulardan eng yoshi ulug'i Prezident sifatida tan olinadi. Eng yosh Konstitutsiyalar esa Afrika qit'asiga tegishlidir, Afrikadagi 19 ta mamlakat Konstitutsiyasi 2000-yildan so'ng qabul qilingan. Shuningdek, Fransiya esa shu paytga qadar anchagina yani 15 ta Konstitutsiya qabul qilishga ulgurganligi bilan maqtana oladi. Isroilda esa diniy va dunyoviy qonunlar o'rtasidagi ziddiyatlar shu qadar kattaki mana 70 yildan beri ularni bir Konstitutsiya doirasida birlashtirishning imkoni yo'q, oqibatda Isroil hali hanuz o'z Konstitutsiyasiga ega emas. Yana bir qiziq aklardan biri Ekvador Konstitutsiyasi haqli ravishda "yashil kitob" deya e'tirof etishga loyiq chunki u tabiat huquqini o'zida mujassam etgan yagona Konstitutsiya ekanligidir. Eng tinchliksevar Konstitutsiya bu shubhasiz Yaponiya bosh qomusidir unga binoan Yaponiya hech qachon harbiy kuchlarni tashkil etmaslik, urush keltirib chiqarmaslik va xalqaro nizolarda kuch ishlatmaslik majburiyatini olgan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi esa Sobiq Ittifoq mintaqasida eng birinchi bo'lib qabul qilinganligi hamda 7543 ta so'zdan tashkil topgani bilan diqqatga sazovordir.[5]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi kunda jamiyatda Konstitutsiyalarning ahamiyati juda katta chunki Konstitutsiya jamiyat barqarorligining asosiy tayanchidir. O'zbekiston mustaqillikka erishgach qabul qilingan Konstitutsiya davlatchiligimiz taraqqiyoti va barqarorligida asosiy rol o'ynab kelmoqda. O'tgan 30 yil davomida unga tegishli o'zgartirishlar kiritilib yanada takomillashtirildi va jamiyatimizdagi o'rni mustahkamlandi.[6] Hozirgi kunda davlatimiz tomonidan uni yanada takomillashtirish ustida ishlar olib borilmoqda. Konstitutsiyamizni yoshlarimiz va kelajak avlod oldidagi mas'uliyati haqida ya'ni muqaddima qismida "hozirgi va kelajak avlodlar oldidagi yuksak mas'uliyatini anglagan holda," albatta Konstitutsiya boshqa qonunlar singari o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilishi orqali yanada takomillashib boradi. Ya'ni kelajak avlod tomonidan yanigacha g'oyalar takliflar kiritiladi va bosh qonunimiz takomillashib boradi. Bu jarayon qanday amalga oshadi? Konstitutsiyamizning 9-

moddasida va 6-bo'lim Konstitutsiyaga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish bo'limida keltirib o'tilganki, "Jamiyat va davlat hayotining eng muhim masalalari xalq muhokamasiga taqdim etiladi, umumiy ovozga (referendumga) qo'yiladi.[7] Referendum o'tkazish tartibi qonun bilan belgilanadi." "O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga o'zgartirishlar tegishligicha O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputatlari va Senati a'zolari umumiy sonining kamida uchdan ikki qismidan iborat ko'pchiligi tomonidan qabul qilingan qonun yoki O'zbekiston Respublikasining referendumi bilan kiritiladi." [8] "Joriy yil 20-may kuni Oliy Majlis palatalari Kengashlari tomonidan Konstitutsiyaviy komissiya tuzildi. O'tgan bir oy davomida mazkur komissiyaga xalqimizdan 48 ming 492 ta taklif kelib tushdi. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat inson huquqlari bo'yicha bir qator majburiyatlar olgan bo'lib, ularga xususan davlat o'z faoliyatini inson va jamiyat farovonligini ko'zlab, ijtimoiy adolat va qonuniylik prinsiplari asosida amalga oshirishi, davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qilishi, davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas'ul ekanliklari, O'zbekiston Respublikasi o'z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlari va an'analari hurmat qilinishini ta'minlashi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratishi, O'zbekiston Respublikasi o'z hududida ham, uning tashqarisida ham o'z fuqarolarini huquqiy himoya qilish va ularga homiylik ko'rsatishni kafolatlashi kabilarni misol qilib keltirish mumkin. [9]

XULOSA

Har bir shaxs o'z kelajagini o'ylagan holda farzandlari shu bilan bir qatorda o'zining kelajakda foydalanishi mumkin bo'lgan huquq va manfaatlarimizni bilib qo'yishimiz maqsadga muvofiqdir. Fikrlarni umumlashirgan holda shuni aytish ham joizki, konstitutsiya avval ham bo'lgan, bugun ham mavjud, kelajakda ham albatta mavjud bo'ladi. Yuqorida ko'rib o'tganimizdek boshqa davlatlar konstitutsiyalari turlicha ko'p moddali, faqat davlatga oid moddalar, turli maqsadlarni ko'zlagan normalar iborat ekanligini ko'rishimiz mumkin. Inson manfaatlari, huquq va erkinliklariga ajratilgan moddalar oz miqdorda ekanligini ko'rishimiz mumkin. Shunday ekan ayniqsa, biz yoshlar deyarli barcha sohalardagi qonun hujjatlari bilan duch kelamiz, shu tufayli ham ko'proq qonun hujjatlari bilan ishlashimiz, olgan bilimlarimizni amaliyot bilan mustahkamlashimiz lozimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. M. Mirakulov. Inson manfaatlari konstitutsiyasi // – T.: 2022.
2. Konstitutsiya haqida qiziqarli ma'lumotlar internet sahifasi.
<https://constitution.uz/oz/list/interesting>
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi muqaddima.

4. Дадашева, А. А. (2022). ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ ИСЛОҲ ҚИЛИШ ШАРОИТИДА ҲОКИМЛАР ФАОЛИЯТИ УСТИДАН ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3(TSTU Conference 1), 117-122.
5. Инагамова, М. М. (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯДА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ВА МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИ ФАОЛИЯТИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ (ТАҲЛИЛИЙ-СТАТИСТИК МАЪЛУМОТЛАР АСОСИДА). Academic research in educational sciences, 3(10), 315-321.
6. Fayziyev M.M. O'zbekiston Konstitutsiyasi - mustaqillik qomusi.-T.: O'zbekiston, 2005.
7. Alimov X.R. Ma'muriy huquq. Darslik. Toshkent, 2015 y.
8. Saidov A.X., Ko'chimov Sh.N. Qonunchilik texnikasi asoslari.-T.: Adolat 2001.
9. Xalilov E.H. Ijtimoiy turmushda huquqiy ongning o'rni.-T.: O'zbekiston 1997.